

MODEL PRZEPROWADZENIA KONSULTACJI SPOŁECZNYCH

w ramach tworzenia Planów Zadań Ochronnych
dla obszarów Natura 2000

Wykaz skrótów

ALP	–	Administracja Lasów Państwowych
ANR	–	Agencja Nieruchomości Rolnych
ARiMR	–	Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa
GDDKiA	–	Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad
GDOŚ	–	Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska
GIS	–	(ang. Geographic Information System) System Informacji Geograficznej
IMUZ	–	Instytut Melioracji i Użytków Zielonych
LP	–	Lasy Państwowe
MPZP	–	Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego
NGO	–	(ang. <i>non-governmental organisation</i>) organizacja pozarządowa
ODR	–	Ośrodek Doradztwa Rolniczego
PROW	–	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich
PTTK	–	Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze
PZł	–	Polski Związek Łowiecki
PZO	–	plan zadań ochronnych
PZW	–	Polski Związek Wędkarski
RDLP	–	Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych
RDOŚ	–	Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska
RZGW	–	Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej
SDF	–	standardowy formularz danych
SUiKZP	–	Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego
WUOZ	–	Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków
ZLW	–	zespół lokalnej współpracy

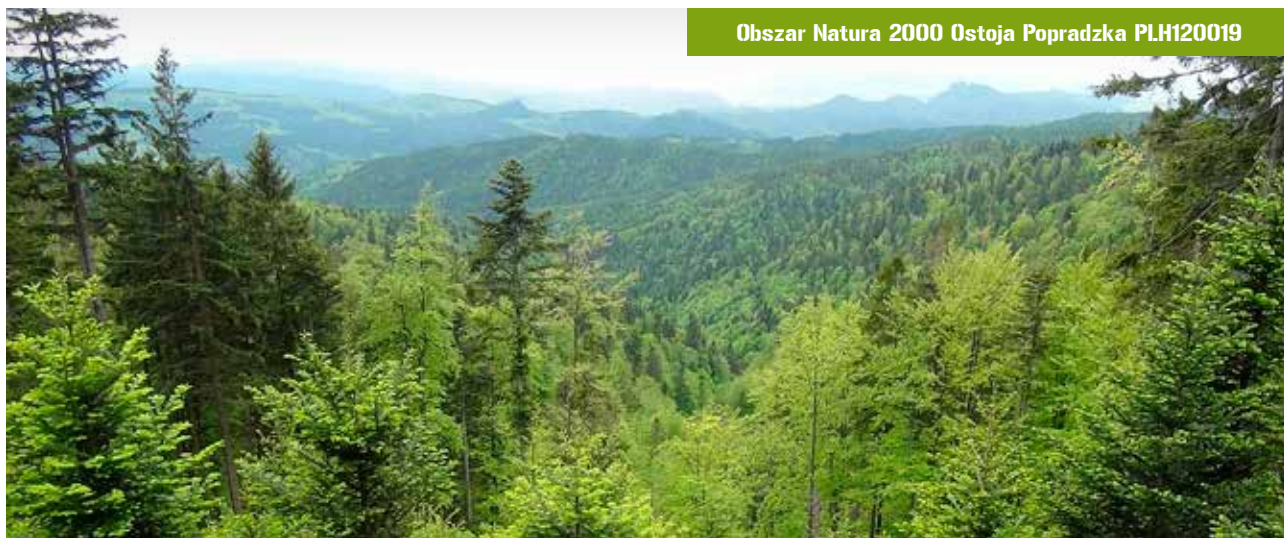
1. Wprowadzenie

W Polsce w latach 2010–2016 opracowano ponad 300 planów zadań ochronnych dla obszarów Natura 2000. Kolejne dokumenty będą powstawały w ramach nowej perspektywy finansowej. Integralną częścią procesu przygotowania PZO jest przeprowadzenie konsultacji społecznych przy pełnym uczestnictwie wszystkich zainteresowanych osób, podmiotów oraz instytucji. Mogą one aktywnie wpływać na treść tego dokumentu zarówno poprzez udział w spotkaniach Zespołu Lokalnej Współpracy, jak i zgłaszanie uwag na różnych etapach procesu powstawania PZO. Tak wypracowany PZO zostanie następnie przyjęty i będzie obowiązywał w formie zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska jako akt prawa miejscowego. Schemat nadzoru nad siecią Natura 2000 przedstawia rycina 1.

Predstawiony model konsultacji społecznych powstał w wyniku analizy doświadczeń zebranych podczas realizacji projektu LIFE+11 „Misja Natura” koordynowanego przez Fundację Wspierania Inicjatyw Ekologicznych oraz projektu POIS.05.03.00-00-186/09 „Opracowanie planów

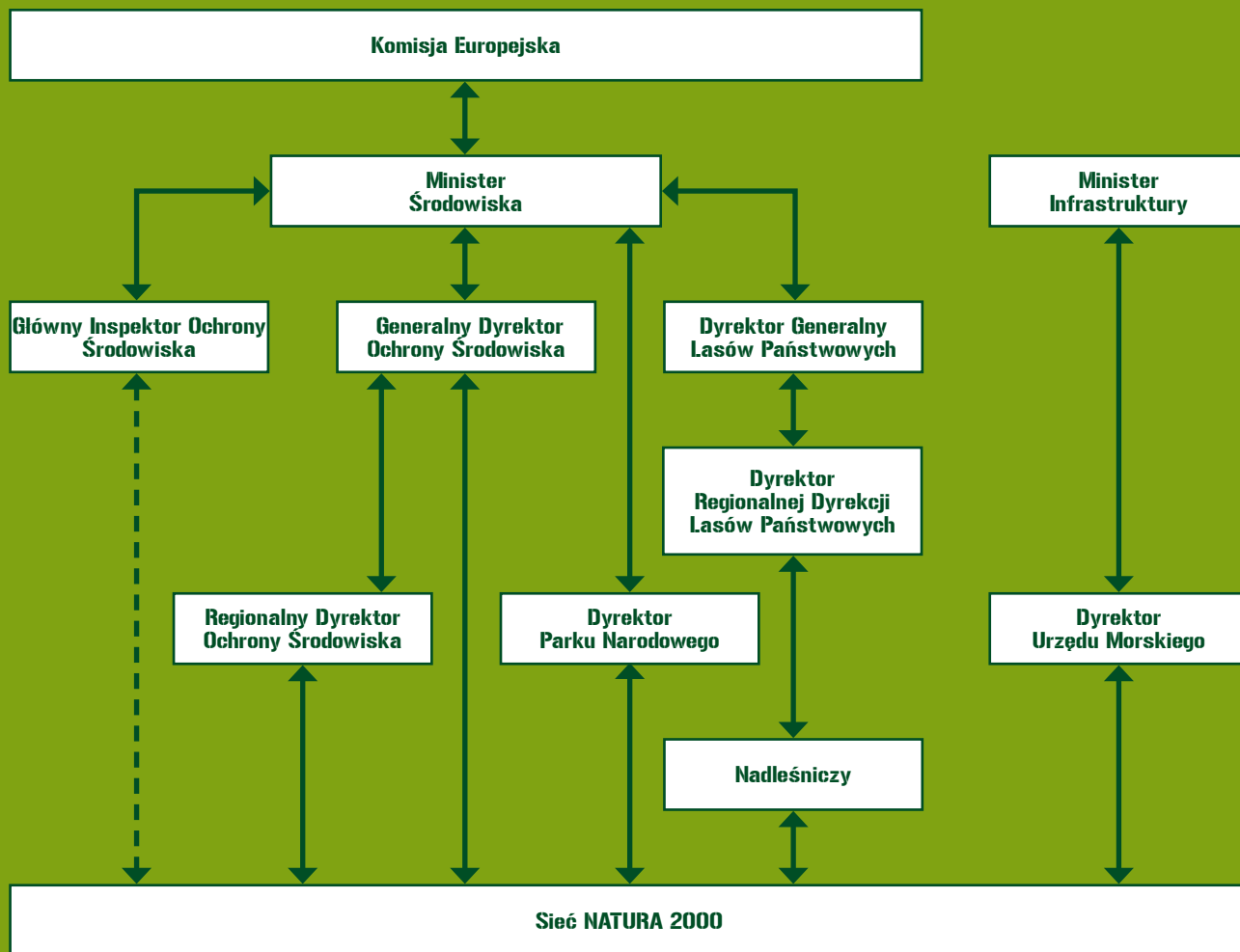
zadań ochronnych dla obszarów Natura 2000 na obszarze Polski”. Ten ostatni zrealizowała Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska i regionalne dyrekcje ochrony środowiska.

W ramach projektu „Misja Natura” zorganizowano w latach 2013–2015 cykl szkoleń pogłębionych w 10 obszarach Natura 2000 wskazanych przez GDOŚ oraz RDOŚ. Cel szkoleń objął przygotowanie społeczności lokalnej do udziału w opracowaniu PZO. Każdy cykl składał się z sześciu dwudniowych spotkań poświęconych zarówno tematyce bezpośrednio związanej z siecią Natura 2000 i PZO, jak również zagadnieniom dotyczącym zrównoważonego rozwoju regionu. Spotkania i rozmowy ze zidentyfikowanymi interesariuszami/instytucjami, a także wykorzystanie dotychczasowej wiedzy zawartej w publikacjach pozwoliły na wypracowanie modeli konsultacji społecznych przydatnych w tworzeniu dokumentów planistycznych dla każdego z obszarów Natura 2000 objętego projektem. Zawierają one zarówno wskazania i rekomendacje działań, które można prowadzić w ramach istniejących praktyk, jak i propozycje zmian ukierunkowujących na współodpowiedzialność wszystkich zainteresowanych stron za funkcjonowanie sieci Natura 2000. Warto pamiętać, że znaczna część konfliktów związanych z obszarami Natura 2000 oraz negatywny stosunek do sieci wynikają często z braku konsultacji społecznych lub ich niewystarczającego zakresu na początkowych eta-

Obszar Natura 2000 Ostoja Popradzka PLH120019

Ryc. 1. Schemat nadzoru nad siecią Natura 2000 w Polsce¹.

1 PRIORYTETOWE RAMY DZIAŁAŃ DLA SIECI NATURA 2000 na Wieloletni Program Finansowania UE w latach 2014-2020 (dostęp 24.06.2015 r.); zmodyfikowany.

Obszar Natura 2000 Puszcza Białowieża PLC200004

pach funkcjonowania sieci w Polsce². Właściwie przeprowadzone i dogłębne konsultacje związane z funkcjonowaniem obszarów Natura 2000 mogą przyczynić się do budowania kapitału społecznego sprzyjającego zrównoważonemu rozwojowi całego regionu. Doświadczenie płynące ze współpracy ze społeczeństwem (zwanej również partycypacją) wskazuje, że im wcześniej społeczność lokalna zaangażuje się w wypracowywanie dokumentów, tym większe są szanse na ich akceptację i zrozumienie.

Opowodzeniu procesu partycypacji decyduje jego organizator, nie zaś zapisy proceduralne. Dokumenty regulujące procedury konsultacji społecznych pozostają wyłącznie wskazówkami w zakresie ich prowadzenia. Wcielanie ich w życie wymaga dobrego rozeznania w społeczności, z którą pracujemy, i elastyczności pozwalającej modyfikować założenia wobec napotykaných trudności oraz swoich możliwości organizacyjnych i finansowych.

W czerwcu 2016 roku odbyło się dwudniowe spotkanie warsztatowe przedstawicieli projektu „Misja Natura”, GDOŚ, RDOŚ, Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Krakowie oraz organizacji pozarządowych. Uczestnicy podzielili się doświadczeniami zarówno z prac projektowych, jak i z już opracowanych PZO. Starali się zidentyfikować i sprecyzować główne problemy pojawiające się w trakcie organizacji i prowadzenia konsultacji społecznych, a także wypracować odpowiednie rekomendacje lub dobre praktyki pozwalające unikać błędów i stworzyć uniwersalny model udziału społeczeństwa w procesie tworzenia PZO.

Niniejsza publikacja stanowi rezultat wspólnych spotkań i próbę instruktażowego wsparcia wszystkich interesariuszy bezpośrednio zaangażowanych w kształtowanie PZO. Do tego grona zaliczają się przedstawiciele RDOŚ, parków narodowych, Lasów Państwowych i lokalnych społeczności.

² Zob. *Jak projektować i prowadzić działania informacyjno-konsultacyjne na obszarach Natura 2000?*, pod red. M. Grodzińskiej-Jurczak, M. Tarabuty-Fiertak, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2010; M. Głogowska, W. Szendera, W. Chmielewski, *Konflikty społeczne na obszarach Natura 2000 w Polsce*, „Woda – Środowisko – Obszary Wiejskie” 2013, t. 13, z. 4(44), s. 31-41.

2. Podstawowe założenia modelu konsultacji społecznych

Cel główny

Cel główny:

Pprzedstawienie modelowego podejścia do prowadzenia konsultacji społecznych w obszarach Natura 2000 w ramach prac nad wdrażaniem PZO.

Cele szczegółowe:

- 1 Zapewnienie wysokiej jakości dokumentacji PZO poprzez skuteczne przeprowadzenie konsultacji społecznych.
- 2 Budowanie i wzmacnianie akceptacji dla sieci Natura 2000 poprzez partycypacyjną formę prac nad wdrażaniem i zarządzaniem obszarami Natura 2000.

Pojęcia wykorzystane w modelu

Interesariusz

 osoba (także grupa, instytucja, organizacja) związana z daną tematyką (problemem) wywierającą bezpośredni wpływ na jej życie (interesy)³.

3 Zob. <http://geokonsultacje.edu.pl/zainspiruj-sie/abc-partycypacji> (dostęp 8.06.2015 r.).

4 Zob. D. Długosz, J. J. Wygański, *Obywatele współdecydują. Przewodnik po partycypacji społecznej*, Stowarzyszenie na Rzecz Forum Inicjatyw Pozarządowych, Warszawa.

5 Por. http://www.decydujmyrazem.pl/partycypacja/co_to_jest_partycypacja__.html (dostęp 8.06.2015 r.).

Konsultacje społeczne

 zorganizowany sposób uzyskiwania opinii oraz stanowisk od osób oraz instytucji, których pośrednio lub bezpośrednio dotkną skutki działań proponowanych przez administrację⁴.

Dokumentacja PZO o wysokiej jakości

 dokumentacja o wartości merytorycznej dającej wytyczne do utrzymania i (lub) odtworzenia właściwego stanu ochrony przedmiotów ochrony danego obszaru Natura 2000. Gotowa do pełnego wykorzystania w praktycznych działaniach dzięki jej akceptacji przez interesariuszy.

Partycypacja publiczna

 angażowanie jednostek w działania struktur oraz instytucji demokratycznego państwa, czyli instytucji władzy publicznej, oraz zarządzanych przez nie i podległych im organizacji sektora publicznego⁵.

Partycypacyjna forma pracy przy opracowywaniu PZO

 forma pracy uwzględniająca aktywny i bezpośredni udział interesariuszy w procesie poznawania i rozumienia wartości przyrodniczych obszaru Natura 2000 i zasad zarządzania tym obszarem oraz udział w tworzeniu dokumentu PZO.

Obszar Natura 2000 Dolina Noteci PLH300004

Korzyści płynące z konsultacji społecznych

Konsultacje społeczne przynoszą wiele korzyści zarówno instytucjom, które je prowadzą, jak również osobom, które w nich uczestniczą. Wśród korzyści płynących z opracowania PZO należy wymienić:

- 🌱 nabycie przez uczestników konsultacji wiedzy dotyczącej przedmiotu konsultacji;
- 🌱 większą aprobatę decyzji podejmowanych przez władze okazywaną przez lokalne społeczności;
- 🌱 zebranie dodatkowych danych wpływających pozytywnie na zawartość merytoryczną PZO;
- 🌱 wzrost zaufania do działań podejmowanych przez administrację różnych szczebli;
- 🌱 zmniejszenie ryzyka wystąpienia konfliktów lokalnych;
- 🌱 ograniczenie działań zmierzających do blokowania realizacji podjętych decyzji;
- 🌱 wzrost zaangażowania mieszkańców w realizację podjętych decyzji;

- 🌱 zmianę postrzegania przez mieszkańców działań ochronnych jako szkodliwych dla lokalnych społeczności;
- 🌱 zmianę nastawienia mieszkańców do instytucji takich jak RDOŚ;
- 🌱 wzrost świadomości i wiedzy na temat różnorodności biologicznej i potrzeb jej ochrony;
- 🌱 wzrost świadomości i wiedzy na temat możliwości rozwoju opartego o sieć Natura 2000.

Konsultacje społeczne mają na celu nie tylko poznanie opinii osób w nich uczestniczących, ale również tworzą doskonałe warunki dla informowania i edukacji mieszkańców oraz władz samorządowych w zakresie tematyki przedmiotów ochrony, uwarunkowań formalnoprawnych powiązanych z obszarami ochrony oraz potencjału rozwojowego miejsc, których konsultacje dotyczą. Od sposobu przeprowadzenia tego procesu zależy nie tylko akceptacja PZO przez lokalne społeczności, ale również oddziaływanie tego dokumentu na rozwój regionu.

Ogólne zasady konsultacji społecznych podczas tworzenia PZO

Przejrzystość kolejnych etapów

- pełna informacja o etapach zbierania danych. Informację należy opublikować w ogólnodostępnym serwisie internetowym, jego adres natomiast przekazać wszystkim osobom uczestniczącym w spotkaniach ZLW. Należy pamiętać o osobach wykluczonych cyfrowo i zastosować, odpowiednie dla danego obszaru, metody dotarcia do nich.

Jasność kompetencji

- wskazanie osoby odpowiedzialnej za proces tworzenia PZO oraz wyznaczenie osoby odpowiedzialnej za kontakt ze wszystkimi interesariuszami, nie tylko członkami ZLW.

Reprezentatywność i partnerstwo

- nikogo nie należy wykluczyć z uczestnictwa w konsultacjach. Do udziału w ZLW mają prawo wszyscy zainteresowani tworzeniem dokumentacji PZO, bez względu na interes prawny. Podstawę wzajemnych relacji stanowią partnerstwo i aktywność w dyskusji.

Dokumentowanie przebiegu konsultacji

- przebieg spotkań ZLW oraz uwagi zgłaszane do dokumentacji poza spotkaniem (np. telefonicznie lub podczas edycji dokumentu udostępnionego w formie elektronicznej) powinny zostać odnotowane. Umożliwi to uczestnikom odwołanie się do tej dokumentacji oraz wnioskowanie o jej korektę zgodnie ze stanem faktycznym. Można stworzyć formularz w dwóch wersjach: elektronicznej i papierowej, pozwalający ustandaryzować zgłaszanie uwag przez każdego zainteresowanego.

Poszanowanie interesu społecznego

- konsultacje powinny prowadzić do wypracowania rozwiązań korzystnych nie tylko dla osób uczestniczących w nich, lecz dla ogółu społeczeństwa.

Założenie dobrej woli i wyjaśnianie stanowisk

- uczestnicy konsultacji działają w dobrej wierze i w dyskusji zakładają dobrą wolę drugiej strony. Wątpliwości dotyczące intencji uczestnika dyskusji należy zgłosić i niezwłocznie wyjaśnić.

Zatrudnienie ekspertów właściwych dla obszaru

- obszary Natura 2000 są niezwykle zróżnicowane nie tylko przyrodniczo, lecz również pod względem sposobów gospodarowania, dlatego należy zapewnić współpracę odpowiednich ekspertów.

Obszar Natura 2000 Ostoja Drawska PLB320019

Obszar Natura 2000 Ostoja Drawska PLB320019

Natura 2000 Puszcza Niepolomicka PLB120002

Aby proces konsultacji był pełny i owocny, należy przestrzegać ogólnie przyjętych zasad ich prowadzenia, warto przy tym skupić się na elementach newralgicznych⁶.

Początek prac często warunkuje przebieg procesu. Najlepiej rozpocząć od stworzenia kompletnej listy interesariuszy właściwych dla obszaru Natura 2000. Powinni oni reprezentować wszystkie instytucje związane z obszarem Natura 2000 oraz jego mieszkańców. Pominięcie (choćby omyłkowe) części interesariuszy, może zniechęcić do uczestnictwa w ZLW i uniemożliwić przekonanie ich do dalszej pracy.

Ważną funkcję w procesie konsultacji pełni osoba prowadząca warsztaty konsultacyjne. Powinna być postrzegana jako neutralna. Osoba ta winna wspierać wszystkich uczestników: dbać o trzymanie się celu spotkania, nadzorować przebieg procesu i proponować najskuteczniejsze narzędzia służące wypracowaniu praktycznych rozwiązań⁷. Bardzo często spotkania konsultacyjne prowadzą osoby reprezentujące wykonawcę. Nierzadko mają duże doświadczenie w konsultacjach społecznych, ale nie zawsze posiadają przygotowanie do prowadzenia takich spotkań. Bez

wiedzy i umiejętności prowadzenia konsultacji społecznych mogą nie potrafić skutecznie wesprzeć wszystkich stron w wyrażaniu swoich spostrzeżeń, opinii i potrzeb. Należy również zwrócić uwagę na sytuację, gdy podczas konsultacji powstaje konflikt interesu stron uczestniczących w procesie. Odpowiednie przygotowanie oraz przeprowadzenie spotkania może ograniczyć negatywne skutki tego konfliktu oraz ułatwić osiągnięcie porozumienia. Jeśli konflikt zostanie rozpoznany przed pierwszym spotkaniem ZLW, warto zaangażować mediatora, który może od początku pracować nad jego rozwiązaniem.

Partycypacja w tworzeniu PZO

Procedura opracowywania dokumentacji PZO przy udziale społecznym zamieszczona w serwisie internetowym GDOŚ⁸, choć z założenia ma umożliwiać pełne zaangażowanie osób tworzących ZLW w śledzenie i tworzenie zapisów zadań ochronnych, nie przewiduje wielowątkowych działań edukacyjnych, np. w zakresie możliwości prowadzenia działalności gospodarczej na obszarach Natura 2000.

Procedura konsultacji społecznych tworzy dokument, zapis wymagający wdrożenia. Implementacja danego dokumentu, a nie jego powstanie, pokazuje jego prawdziwą wartość. Można opracować teoretyczne procedury konsultacji, które w praktyce nie doprowadzą do włączenia interesariuszy w proces decyzyjny, co stanowi kwintesencję partycypacji. Można także opracować niedoskonałe czy wręcz błędne procedury konsultacji, które, dzięki twórczemu rozwinięciu w praktyce przez osoby je stosujące, finalnie doprowadzą do uwzględnienia głosu interesariuszy w procesie decyzyjnym. Priorytetem w prowadzeniu konsultacji społecznych jest poziom wiedzy, doświadczenia i umiejętności osób za nie odpowiedzialnych.

6 Zob. <https://mac.gov.pl/konsultacje> (dostęp 19.01.2017 r.).

7 Zob. T. Mann, J. Marszewska, *Facylitacja – wiedza, umiejętności, sztuka czy magia*, RP Publishing House, Warszawa-Londyn 2015.

8 Zob. <http://pzo.gdos.gov.pl/> (dostęp 1.12.2016 r.).

Na każdym etapie konsultacji istotne pozostaje uwy-puklanie celów i powodów stworzenia sieci Natura 2000, jej powiązania z ochroną bioróżnorodności wpływającej perspektywicznie między innymi na klimat, zdrowie czy jakość życia w pojęciu globalnym. Przyjęcie postawy ustępstw na rzecz wyższych idei związanych z ochroną przyrody przez społeczności lokalne jest możliwe tylko w wypadku braku poczucia pokrzywdzenia oraz zrozumienia konieczności zaistnienia określonych zapisów gwarantujących zachowanie przedmiotów ochrony. Ponieważ PZO z założenia ma umożliwić skuteczną ochronę przedmiotów ochrony i to one stanowią podmiot działań ochronnych, ważne jest jak najpełniejsze przedstawienie systemu dopłat w ramach PROW i innych możliwych korzyści dla właścicieli gruntów oraz zaprezentowanie alternatywnych możliwości wykorzystania obszarów wchodzących w skład sieci Natura 2000, w tym dostarczenie informacji o pozytywnych doświadczeniach z innych ostoi naturalnych. Przykładem może być m.in. stworzenie zielonych miejsc pracy w Dolinie Baryczy czy wzmocnienie drobnych gospodarstw rolnych z Doliny Pielach w Niemczech⁹. Budowanie kapitału społecznego jest procesem stopniowym i czasochłonnym. Dlatego proponujemy poszerzyć standardową

procedurę rekomendowaną przez GDOŚ o tak zwany „Etap wstępny”¹⁰, przygotowujący mieszkańców do właściwych konsultacji społecznych. Nacisk należy położyć na większą otwartość, także na tych interesariuszy, którzy nie zapiszą się do ZLW. Szczególnie ważne jest znalezienie sposobu zaangażowania osób wykluczonych cyfrowo. Obszary Natura 2000 pozostają często funkcjonalnie powiązane z terenami wiejskimi, na których dostęp do Internetu bywa utrudniony. W rezultacie mieszkańcy tych terenów, niedziałający w organizacjach pozarządowych, niepracujący w instytucjach publicznych, niekoniecznie sięgną do informacji o konsultacjach społecznych rozpowszechnianych przede wszystkim w przestrzeni wirtualnej. Nie można uznać, że zamieszczenie informacji w mediach elektronicznych równoważy się z możliwością dotarcia do niej przez wszystkich mieszkańców. Ponadto informacje zamieszczane w lokalnych bądź regionalnych czasopismach także nie zagwarantują zainteresowania ze strony mieszkańców jako jednych z głównych interesariuszy. Od wielu lat spada czytelnictwo gazet, w konsekwencji ich nakłady maleją. Aby dotrzeć do mieszkańców, trzeba koniecznie wypracować inne metody komunikacji. Stąd postulat wprowadzenia „Etapu identyfikacji interesariuszy”.

9 Zob. *Natura się opłaca. Innowacyjne projekty dla środowiska i społeczności lokalnych*, pod red. A. Guły, K. Smolnickiego, Instytut Ekonomii Środowiska, Dolnośląska Fundacja Ekorozwoju i CEE Bankwatch Network, Kraków 2010.

10 Zob. *Etapu modelu konsultacji społecznych w czasie tworzenia dokumentacji PZO obszaru Natura 2000*, s. 12.

3. Etapy modelu konsultacji społecznych w czasie tworzenia dokumentacji PZO obszaru Natura 2000

MODEL POWSTAŁ NA BAZIE PROCEDURY WYPRACOWANEJ PRZEZ GDOŚ ORAZ DOŚWIADCZEŃ ZWIĄZANYCH Z REALIZACJĄ PROJEKTU LIFE+ „MISJA NATURA”.

- A** Identyfikacja interesariuszy.
- B** Etap wstępny – edukacja dotycząca obszaru Natura 2000 oraz zbliżającego się procesu decyzyjnego, m.in. w formie spotkania lub spotkań wprowadzających w tworzenie PZO.
- C** Pierwsze spotkanie dyskusyjne odnoszące się do dokumentacji PZO w ramach nieformalnych konsultacji społecznych i powołanie zespołu lokalnej współpracy (pierwsze spotkanie ZLW).
- D** Zgłaszanie uwag do projektu PZO przez ZLW oraz innych interesariuszy.
- E** Kolejne spotkania dyskusyjne ZLW odnoszące się do dokumentacji PZO, głównie dotyczące zasadności spotkania podgrup branżowych.
- F** Publikacja uwag po każdym etapie wypełniania dokumentacji i związanych z nimi spotkań ZLW.
- G** Publikacja ostatecznej wersji projektu.
- H** Ogłoszenie oficjalnych, formalnych konsultacji społecznych PZO z minimum 21-dniowym terminem zgłaszania uwag.
- I** Spotkanie podsumowujące wraz z prezentacją i omówieniem ostatecznej wersji zarządzenia.

Obszar Natura 2000 Zachodniowolyńska Dolina Bugu
PLH060035

A. Identyfikacja interesariuszy

Analiza potencjalnie zainteresowanych stron umożliwia ich identyfikację, określenie ról poszczególnych interesariuszy oraz zachodzących między nimi relacji. Pomaga także określić potencjalne postawy różnych grup wobec planowanych działań. Odpowiednia analiza interesariuszy może zapobiec konfliktom podczas tworzenia PZO.

Warto dołożyć starań, aby dotrzeć do wszystkich właścicieli gruntów objętych PZO (na podstawie danych otrzymanych z urzędów gmin lub starostwa). Idealnym, choć generującym koszty, rozwiązaniem, pozostaje opracowanie i rozesłanie do zainteresowanych osób oraz instytucji listów z informacją o planowanym rozpoczęciu prac związanych z obszarem Natura 2000. W wypadku instytucji, listy opatrzone potwierdzeniem odbioru, winny zawierać prośbę o oddelegowanie osób, które będą stale uczestniczyć w spotkaniach ZLW.

Do grona interesariuszy należy zaliczyć w szczególności:

 instytucje i urzędy publiczne, np. ALP, ARiMR, ANR, GDDKiA, RZGW, IMUZ, WUOZ, Straż Graniczną, Policję, Straż Pożarną, wojsko, jednostki samorządu lokalnego;

 Kościół;

 rolników, właścicieli gruntów, inwestorów i przedsiębiorców, np. Państwowe Gospodarstwa Rybackie, kopalnie kruszyw, zakłady produkcyjne, spółdzielnie sadownicze, fermy hodowlane;

 organizacje społeczne (NGO) i naukowe, np. PTTK, PZŁ, PZW, organizacje pozarządowe, przedstawiciele świata nauki.

Podczas wyłaniania potencjalnych interesariuszy warto zwrócić się nie tylko do organizacji czy naukowców lokalnie zaangażowanych w ochronę przyrody, ale także wyspecjalizowanych w badaniach i ochronie konkretnych gatunków bądź siedlisk w skali całej Polski.

Proces winien prowadzić do stworzenia bazy interesariuszy, a w niej – po wstępnym rozpoznaniu – do wyłonienia interesariuszy kluczowych (lokalnych liderów), z którymi bezpośredni kontakt pozwoli na zbudowanie relacji i uzyskanie zaangażowania. Mogą oni również pośredniczyć w pozyskaniu szerszego grona osób pragnących włączyć się w tworzenie PZO, przekazując informację o inicjowaniu prac na zasadzie „śnieżnej kuli”.

Obszar Natura 2000 Puszcza Białowiecka PLC200004

Obszar Natura 2000 Ostoja Drawska PLB320019

B. Etap wstępny

Pprzed pierwszym spotkaniem ZLW warto przeprowadzić akcję informacyjno-edukacyjną, polegającą na spotkaniu wstępnym lub serii spotkań ze społecznością lokalną oraz innymi interesariuszami. Celem spotkania wstępnego jest poinformowanie i zachęcenie do udziału w pierwszym spotkaniu ZLW, zaprezentowanie zasad jego funkcjonowania oraz zebranie informacji o ewentualnych konfliktach i problemach. Można wykorzystać ankietę badającą nastroje społeczne, stopień wiedzy nt. Natury 2000, konkretne problemy związane z danym obszarem Natura 2000 oraz uwarunkowania społeczno-ekonomiczne tego obszaru (co ułatwi późniejsze

propozycje, np. dotyczące działalności na terenie Natura 2000). Dla dużego obszaru tych spotkań powinno być odpowiednio więcej. Należy zorganizować je w różnych miejscach, żeby odległość nie przekraczała 20-30 km. Jeśli istnieje taka możliwość, warto wykorzystać do tego celu sale w urzędach, co podwyższa rangę wydarzenia i tonuje skrajne reakcje uczestników.

Organizator spotkania winien zorganizować je w sposób najkorzystniejszy dla uczestników. Zmierzy się z konfliktem interesów, ponieważ spotkanie zaplanowane w godzinach porannych okaże się niedostępne dla mieszkańców przebywających wówczas w pracy. Godziny wieczorne z kolei zyskają nieprzychylną wielu istotnych interesariuszy, np. przedstawicieli LP, gmin, starostw, RZGW, ODR, czyli osób oddelegowanych służbowo i zmuszonych przybyć poza wyznaczonym czasem pracy. Aby ani nie pominąć, ani nie zlekceważyć żadnej ze stron, organizator winien wypracować termin lub terminy dogodne dla wszystkich. Jedną z alternatyw może być organizacja dwóch spotkań, nawet tego samego dnia, jednego rano i drugiego wieczorem. Wówczas każda zainteresowana osoba lub instytucja wybierze dogodną dla siebie opcję. W kontekście obszarów wiejskich należy pamiętać o pracach sezonowych, np. żniwach, podczas których większość interesariuszy nie znajdzie wolnego czasu na uczestnictwo w spotkaniach. Tutaj odpowiednia będzie intensyfikacja procesu konsultacji społecznych w okresie jesienno-zimowym.

Obszar Natura 2000 Ostoja Drawska PLB320019

Obszar Natura 2000 Ostoja Drawska PLB320019

Propozycja przebiegu procesu rekrutacji członków Zespołu Lokalnej Współpracy na podstawie doświadczeń w rekrutacji na szkolenia „Natura 2000 – Naturalny Kapitał”

Przygotowując cykl szkoleniowy „Natura 2000 – Naturalny Kapitał”, Fundacja Wspierania Inicjatyw Ekologicznych przeprowadziła proces rekrutacji. Poniższy opis jego przebiegu może być pomocny dla wykonawcy PZO.

Działania rekrutacyjne

 Przygotowanie bazy kontaktów do potencjalnie zainteresowanych osób i instytucji. Na liście znalazły się instytucje i jednostki samorządowe: urzędy miast i gmin, starostwa powiatowe, nadleśnictwa, parki krajobrazowe, ośrodki doradztwa rolniczego itp.; organizacje pozarządowe: stowarzyszenia, fundacje, towarzystwa, lokalne grupy działania itp.; gospodarstwa agroturystyczne oraz jednostki uczelniane: wydziały, instytuty, koła naukowe.

 Sporządzenie dokumentów rekrutacyjnych (zaproszenie, program szkolenia, formularz zgłoszeniowy, regulamin) oraz wysłanie ich drogą elektroniczną do podmiotów wskazanych w bazie kontaktów.

 Przeprowadzenie wyjazdów rozpoznawczych w celu: ustalenia interesujących dla słuchaczy tematów eksperckich, ustalenia optymalnych terminów i miejsc odbywania szkoleń, rozpoznania lokalnych problemów, ustalenia osób, które

pomogą w dotarciu do osób zainteresowanych szkoleniem i wystosowaniu do nich imiennych zaproszeń.

 Przeprowadzenie rozmów telefonicznych z osobami reprezentującymi zaproszone instytucje, w celu potwierdzenia otrzymania informacji oraz zachęcenia do uczestnictwa.

 Zamieszczenie ogłoszenia w serwisach internetowych: Misjanatura.fwie.pl, Ngo.pl oraz Forum.przyroda.org.

Wnioski płynące z analizy procesu rekrutacji i jego rezultatów

 Bardzo dobre efekty generują wyjazdy rozpoznawcze, podczas których nawiązano kontakty z osobami reprezentującymi jednostki samorządu terytorialnego i lokalnymi stowarzyszeniami.

 Duża liczba osób dowiedziała się o szkoleniu z ogłoszeń zamieszczonych na stronach internetowych.

 Zadawalający skutek przyniosła wysyłka zaproszeń drogą mailową.

C. Pierwsze spotkanie ZLW. Po co i jak je przeprowadzić?

- Cel 1.** Rozpoznanie najskuteczniejszych kanałów informacyjnych.
- Cel 2.** Przekazanie informacji i zachęcenie do udziału w pierwszym spotkaniu ZLW.
- Cel 3.** Zebranie informacji o ewentualnych konfliktach i problemach, np. ankieta badająca nastroje społeczne i konkretne problemy związane z danym obszarem Natura 2000.

Formy i kanały zawiadomienia o spotkaniu informacyjnym:

- ogłoszenie umieszczone na tablicach w urzędach gmin oraz innych instytucjach publicznych (np. w szkołach, ośrodkach zdrowia, domach kultury, lecznicach weterynaryjnych), w sołectwach i na terenie parafii;
- ogłoszenie umieszczone przez sołtysów we wsiach zainteresowanych tematem;
- informacja ujęta w ogłoszeniach parafialnych przekazywanych w kościele (odczytana kilka dni przed spotkaniem ZLW);
- informacja przekazana na zebraniach wiejskich, opublikowana na stronach internetowych gmin i nadleśnictw;
- telefoniczne i mailowe powiadomienia konkretnych osób, np. sołtysów lub osób decyzyjnych w organizacjach pozarządowych i grupach nieformalnych;

ogłoszenia umieszczone w innych miejscach kluczowych dla społeczności lokalnej, np. w sklepach, remizach, ośrodkach zdrowia itd.;

jeśli obszar jest rozległy, warto zorganizować konferencję dla przedstawicieli samorządów; drogą listowną, bezpośrednio do każdego z interesariuszy;

za pomocą innych kanałów, np. mobilnych aplikacji telefonicznych wykorzystywanych przez gminy.

WAŻNE!

Ogłoszenia należy usunąć niezwłocznie po spotkaniu (proces konsultacji nie może kojarzyć się mieszkańcom z zaśmiecaniem ich otoczenia).

Równie istotny jak czas i miejsce spotkań jest język zredagowanego ogłoszenia i prowadzonych konsultacji. Należy dostosować go do grupy interesariuszy. Należy zwrócić uwagę na tzw. blokady komunikacyjne. Gdy używamy zwrotu „Natura 2000”, potencjalny interesariusz może uznać, że sprawa dotyczy tylko ochrony przyrody. W związku z tym warto przełożyć komunikat na „język korzyści” związanych ze zrównoważonym rozwojem oraz wskazać na powiązanie z obszarem Natura 2000.

Obszar Natura 2000 Wąły PLH120017

Redakcję ogłoszenia, następnie prowadzenie spotkań (wstępnego i pierwszego spotkania ZLW) należy powierzyć osobie specjalizującej się w komunikacji społecznej. Ma ona bowiem zachęcić do udziału w ZLW poprzez podkreślenie informacji, że z racji, iż obszar Natura 2000 nie jest obszarem chronionym, ale obszarem ochrony skierowanej na konkretne siedliska lub gatunki, zapisy PZO będą dotyczyły konkretnych działek, zainteresują zatem ich właścicieli. Prowadzący ma również przekazać podstawową wiedzę o obszarze oraz zasadach tworzenia dokumentacji PZO. Współpracując z uczestnikami spotkania, zdoła rozpoznać potrzebę zaangażowania mediatora. Podczas spotkania wstępnego warto ustalić, czy ewentualny konflikt, sygnalizowany przez lokalną społeczność, rzeczywiście dotyczy obszaru Natura 2000, dla którego powstanie PZO.

Strategia komunikacji na spotkaniu wstępnym

- Wyłącznie niezbędne informacje. Wystąpienie informacyjne nie powinno trwać dłużej niż 30 minut (długość całego spotkania zależy od uczestników i może sięgnąć kilku godzin; z takim założeniem należy wynająć salę oraz zarezerwować czas osób prowadzących).
- Elastyczna forma przekazu. Jeśli określone zagadnienie można przedstawić za pomocą zrozumiałej grafiki, można ją zastąpić lub uzupełnić formę piśmienną.
- Klarowność wypowiedzi. Przekaz musi być zrozumiały dla wszystkich osób.

Obszar Natura 2000 Kalina-Lisiniec PLH120007

WAŻNE!

Należy poinformować właścicieli lub zarządców działek, w jakich (choćby przybliżonych) terminach eksperci będą prowadzili prace na ich terenach oraz przedstawić osobę odpowiedzialną za komunikację z interesariuszami. Już wówczas warto wypracować sposób bezpośredniego informowania posiadaczy gruntów o rozpoczęciu prac przez przyrodników.

UWAGA!

Kluczowe pozostaje wyznaczenie osoby odpowiedzialnej za komunikację między ekspertami zatrudnionymi przez wykonawcę, a interesariuszami. Osoba ta odpowiada za komunikację nie tylko podczas spotkań ZLW, ale także pomiędzy nimi. Warto przygotować i rozdać wizytówki z danymi takiej osoby, adresem strony internetowej opracowywanego PZO i zasadami kontaktu telefonicznego (np. kontakt w poniedziałki i piątki, w godz. 10.00–15.00).

Wymiana informacji pomiędzy spotkaniami ZLW nie musi być dokumentowana, jeśli w jej wyniku albo interesariusze uzyskują oczekiwane wyjaśnienia, albo zapadną ustalenia, które powinny zostać przedstawione w czasie najbliższego spotkania ZLW, poddane dyskusji i wówczas zaprotokołowane.

Pierwsze spotkanie ZLW należy zorganizować przed wypełnieniem lub po uzupełnieniu Modułu A dokumentacji PZO przez koordynatora PZO.

Niezbędne materiały graficzne (mapy i zdjęcia)

Mapa sieci Natura 2000 w Europie.

Mapa sieci Natura 2000 w Polsce.

Mapa obszaru (lub mapy, jeśli obszar jest rozległy lub składa się z kilku bądź kilkunastu mniejszych enklaw) z nazwami miejscowości, punktami orientacyjnymi, wyraźnymi granicami obszaru, a także – jeśli to możliwe – z numerami działek ewidencyjnych.

Lista przedmiotów ochrony. Każdy przedmiot ochrony (zarówno siedliska przyrodnicze, jak i gatunki) należy przedstawić na czytelnym zdjęciu lub rysunku. Nazwom łacińskim i numerom stosowanym w dokumentacji PZO oraz formularzu SDF powinny towarzyszyć nazwy polskie. W przypadku gatunków, dla których nie istnieją nazwy polskie, należy przybliżyć przynależność taksonomiczną zwierzęcia (rośliny) poprzez dołączenie zdjęcia i nazwy polskiej najbliższego filogenetycznie, bardziej powszechnego i (lub) lepiej rozpoznawalnego gatunku zwierzęcia (rośliny). Na co najmniej jednym wybranym przykładzie przedmiotu ochrony występującym w obszarze Natura 2000 należy opisać jego wartość dla dziedzictwa przyrodniczego Europy. Należy poinformować interesariuszy o miejscu występowania przedmiotów ochrony lub o oszacowaniu – w trakcie prac nad PZO – zasięgu ich występowania w obszarze.

Informacje o konkretnych lokalizacjach płatów siedlisk i (lub) występowania gatunków. Należy podkreślić, że Natura 2000 to nie obszar chroniony, ale obszar ochrony skierowanej na konkretne siedliska i (lub) gatunki. Jeśli osoba lub organ nadzorujący obszar i wykonawca nie dysponują wiedzą szczegółową na temat przedmiotów ochrony na danym obszarze, interesariusze powinni zostać poinformowani, że w trakcie prac nad PZO wykonawca będzie prowadził prace zmierzające do jej uzyskania. W tej sytuacji należy wskazać termin omówienia proponowanego harmonogramu badań.

Obszar Natura 2000 Dolina Środkowego Bugu
PLB060003

Niezbędne materiały drukowane

SDF obszaru Natura 2000, dla którego wykonawca przygotowuje dokumentację PZO – kilka egzemplarzy do wglądu wraz z dodatkową listą przedmiotów ochrony z podanymi nazwami polskimi, o ile takie istnieją. Treść SDF winna być omówiona na spotkaniu.

Egzemplarz przykładowej pełnej dokumentacji PZO dostarczonej przez RDOŚ, do wglądu dla osób uczestniczących w spotkaniach.

Informacja o zasadach tworzenia dokumentacji PZO, dane kontaktowe do osoby odpowiedzialnej za komunikację w zespole wykonawcy oraz w RDOŚ, za-

powieź kolejnego kroku postępowania (wydruk, obejmujący najwyżej stronę A4, do przekazania na zakończenie spotkania wstępnego).

Dodatkowo można przesłać listy linków internetowych do stron dotyczących konkretnych siedlisk i gatunków, przygotowane na potrzeby danego obszaru Natura 2000.

Kolejnym krokiem, po części informacyjnej, jest ustalenie, z jakimi konfliktami i problemami borykają się interesariusze w danym obszarze Natura 2000. Należy ustalić listę przypadków odmowy zgody na inwestycję w granicach omawianej Natury 2000 z powodu występowania tej formy ochrony. Chodzi przede wszystkim o te konflikty i problemy, które wiążą się z przedmiotami ochrony i celami zadań ochronnych. Przed kolejnym spotkaniem RDOŚ powinien

11 Dostęp do wymienionych serwisów 19.01.2017 r.

Niezbędne materiały internetowe (adresy serwisów do przekazania zainteresowanym)

http://www.gdos.gov.pl/Articles/view/1915/Plany_zadan_ochronnych

<http://natura2000.gdos.gov.pl/strona/nowy-element-3>

<http://geoserwis.gdos.gov.pl/mapy/>

<http://mapy.geoportal.gov.pl/imap/>

<http://www.gios.gov.pl/siedliska/default.asp?nazwa=przewodniki&je=pl¹¹>

Obszar Natura 2000 Puszcza Białowieża PLG200004

Obszar Natura 2000 Dolina Dolnej Skawy PLB120005

ustalić, a na spotkaniu przedstawić uwarunkowania danej odmowy – czy rzeczywiście chodziło o obszar Natura 2000, czy też były inne podstawy prawne, wynikające z innych przepisów dotyczących ochrony przyrody lub ochrony środowiska czy prawa budowlanego. Może także zaistnieć sytuacja, w której inwestor zrezygnował z inwestycji z powodu istnienia obszaru Natura 2000, bez sprawdzenia faktycznego wpływu jego utworzenia na planowane działania. Ustalenie tych problemów i wynikających z nich ewentualnych ograniczeń w procesie inwestycyjnym czy prowadzeniu gospodarki rolnej w obszarze Natura 2000 jest ważne dla uzyskania społecznej akceptacji dla powstającego PZO. Wykonawca PZO lub RDOŚ może bowiem zaoferować pomoc w wyjaśnieniu tych problemów w trakcie spotkań ZLW poprzez zapewnienie udziału stosownych ekspertów. Zaliczają się do nich nie tylko przyrodnicy, specjaliści GIS czy specjaliści ds. komunikacji, facylitacji i mediacji, już uczestniczący w spotkaniach ZLW, ale także specjaliści np. z zakresu inwestycji czy rolnictwa, którzy poszukiwaliby wraz z przyrodnikami oraz interesariuszami optymalnych rozwiązań. Zaleca się, aby w trakcie akcji informacyjnej, poprzedzającej proces tworzenia PZO, zebrać dane o zapotrzebowaniu na ewentualne dodatkowe spotkania tematyczne (np. z zakresu produktu lokalnego, prowadzenia gospodarstw agroturystycznych, turystyki nieinwazyjnej). Następnie warto zaprosić właściwych ekspertów oraz specjalistów zajmujących się przed-

miotami ochrony obszaru, którzy wspólnie mogliby określić, czy i jakie formy działalności gospodarczej mogą wpłynąć na chronione siedliska i gatunki. W tym zadaniu szczególna rola spoczywa na samorządach lokalnych i Lokalnych Grupach Działania. Taka dyskusja o rozwoju regionu mogłaby ukazać interesariuszom nowe możliwości, jakie daje obszar Natura 2000, i obalić ewentualne mity o przeszkodach i ograniczeniach związanych z tym programem.

Jeśli pojawią się problemy, niejasności lub rozbieżność zdań, warto – przed pracą nad nimi na kolejnych spotkaniach – rozdysonować konkretne zadania, przybliżające do uzyskania konsensusu, pomiędzy poszczególnych interesariuszy. Przed zakończeniem spotkania wstępnego należy postawić pytania istotne z punktu widzenia procesu tworzenia PZO.

Z jakich źródeł dowiedziano się o spotkaniu?

Czy wszystkie osoby zainteresowane miały możliwość uczestniczenia w spotkaniu?

Czy z jakichś powodów nie wykluczyliśmy części osób, a w konsekwencji informacji, które możemy od nich uzyskać w procesie planowania ochrony i zrównoważonego rozwoju obszaru?

Obszar Natura 2000 Puszcza Białowiecka PLC200004

 Czy spotkanie odbyło się w odpowiednich godzinach?

 Czy spotkanie odbyło się w miejscu, w którym mogą uczestniczyć osoby niepełnosprawne lub osoby z małymi dziećmi?

 Czy w granicach obszaru Natura 2000 znajduje się miejsce spotkań preferowane przez mieszkańców? Czy ustalono termin (dzień oraz godzinę), w którym zwyczajowo odbywają się spotkania?

Analiza odpowiedzi na powyższe pytania pomoże zaplanować miejsce i termin kolejnych spotkań ZLW. Możemy potwierdzić, czy wybrane miejsce i czas okazały się optymalne lub uczestnicy wstępnego spotkania mogą wskazać własne preferencje. Uzyskanie akceptacji lokalizacji i terminu służy budowaniu dobrych, bazujących na zaufaniu relacji z interesariuszami. Ponadto stanowi gest dobrej woli i dowodzi chęci współpracy ze strony osoby lub instytucji odpowiedzialnej za konsultacje. Ten pierwszy krok znacząco wpływa na budowanie pozytywnych relacji między uczestnikami ZLW.

WAŻNE!

Za dobrą praktykę uważa się wyłonienie na pierwszym spotkaniu ZLW liderów grup interesu, np. rolników, właścicieli gospodarstw agroturystycznych, przedsiębiorców, stowarzyszeń o podobnych celach działania itd.

Ponieważ proces prac nad PZO jest rozciągnięty w czasie, warto odnawiać kontakty z liderami (interesariuszami) i na bieżąco informować ich o postępach prac, planowanych działaniach czy spotkaniach przewidzianych w dłuższej perspektywie.

Obszar Natura 2000 Beskid Mały PLH240023

Do zespołu eksperckiego należy włączyć przyrodników, ale także znawcę zagadnień związanych z rolnictwem i wsią oraz dołtami rolnośrodowiskowo-klimatycznymi, specjalistów zajmujących się hydrologią oraz innymi zagadnieniami związanymi z gospodarowaniem wodami, w tym specjalistów ds. Dyrektywy Wodnej. Jeśli chodzi o lasy, uczestniczący w ZLW pracownicy LP są dobrze przygotowani i mogą wspierać swoją wiedzą obecnych na spotkaniu właścicieli lasów prywatnych.

Należy podkreślić znaczenie zaangażowania ekspertów przyrodników w ZLW, którzy przybliżą zagadnienia związane z Naturą 2000 i PZO oraz dostarczą wiarygodne informacje na temat potrzeb przedmiotów ochrony. Udział specjalistów jest kluczowy, ponieważ są oni w stanie ocenić stopień ustępstw w trakcie negocjacji treści zapisów PZO lub wskazać alternatywne działania przywracające właściwy stan ochrony przedmiotów ochrony, aby znalazły one większą akceptację społeczną. Zapewnienie członkom ZLW możliwości wyboru opcjonalnych działań może mieć niebagatelny wpływ na przebieg całego procesu konsultacji.

Wobec większej grupy interesariuszy związanych z konkretną branżą, np. właścicieli stawów rybacczych, dobrym rozwiązaniem będzie przeprowadzenie

Obszar Natura 2000 Kalina-Lisiniec PLH120007

dotychczasowych spotkań zarezerwowanych tylko dla nich, skoncentrowanych na problemach związanych z konkretną tematyką. Spotkania branżowe mogą wpłynąć pozytywnie na liczbę interesariuszy, którzy włączają się w proces formowania PZO.

Spotkania należy podzielić na panele. Przynajmniej jeden panel powinien przebiegać w formie pracy w grupach. Prowadzi to do złagodzenia przebiegu spotkania i umożliwia większe zaangażowanie różnych uczestników: aktywni mają szansę zostać realnie wysłuchani, bierni łatwiej się zaangażują.

Celem uniknięcia zniekształceń komunikacyjnych, warto rejestrować spotkanie w formie nagrania audio lub wideo (za wiedzą i zgodą uczestników) oraz zapisać główne konkluzje (rekomendacje) na flipcharcie lub w pliku tekstowym wyświetlonym na ekranie. Te zabiegi pomogą uporządkować przebieg spotkania.

Podczas opracowania planu spotkań warto zadbać o ich atmosferę poprzez drobny poczęstunek lub dodatkowe aktywności, np. wyjście w teren ze specjalistą lub wieczorne ognisko. Pozwala to na budowanie wzajemnego zaufania, skraca dystans i poprawia komunikację.

Obszar Natura 2000 Beskid Mały PLH240023

Wterminie siedmiu dni roboczych od pierwszego spotkania ZLW należy sporządzić z niego protokół. Protokół winien zostać przekazany w formie elektronicznej osobom zainteresowanym oraz opublikowany na stronie internetowej RDOŚ dedykowanej konkretnemu obszarowi. Powinien również zostać udostępniony w gminie z możliwością zapoznania się z nim, koordynowaną przez osobę wyznaczoną (w drodze porozumienia RDOŚ z gminą) do zbierania uwag od mieszkańców wykluczonych cyfrowo. Celem zwiększenia zaangażowania i współodpowiedzialności za decyzję, zaleca się podpisywanie protokołów przez uczestników reprezentujących instytucje, urzędy i organizacje. Protokoły należy udostępniać do wglądu bez podpisów.

Obszar Natura 2000 Stawy w Brzeszczach PLB120009

D. Zgłaszanie uwag do projektu PZO przez ZLW oraz innych interesariuszy

 Zgłaszanie uwag ułatwi opracowanie formularza zarówno w wersji elektronicznej, jak i papierowej, szeroko dostępnego dla interesariuszy. Na kolejnych spotkaniach protokół powinien być dyskutowany z możliwością omówienia uwag. Nie należy odgórnie zakładać, że obecni na spotkaniach ZLW przedstawiciele lokalnych społeczności są właściwymi przekaznikami informacji w swoich środowiskach. Należy natomiast podjąć aktywne działania, by powiadomić wszystkich o możliwości wnoszenia uwag.

 Rozpatrzenie wszystkich uwag zgłoszonych do PZO przez koordynatora PZO, również anonimowych oraz złożonych przez interesariuszy spoza ZLW.

 Ewentualna poprawa protokołu.

 Opublikowanie protokołu.

 Wypełnienie lub korekta – po uwzględnieniu uwag uczestników pierwszego spotkania ZLW – Modułu A dokumentacji PZO przez koordynatora PZO.

 Akceptacja Modułu A dokumentacji PZO przez planistę regionalnego i opublikowanie dokumentu na stronie internetowej umożliwiającej przypisanym do niego członkom ZLW dostęp do dokumentu w formie elektronicznej.

E. Kolejne spotkania ZLW

Identyczną sześciokrokową procedurę powtarza się przed kolejnymi spotkaniami, zwykle po skończeniu przez wykonawcę prac nad modułem B i C dokumentacji PZO.

UWAGA!

Trzy dni robocze przed każdym kolejnym spotkaniem ZLW osoby, które o to poproszą, powinny w formie elektronicznej otrzymać prezentacje przygotowane przez wykonawcę na spotkanie, szczególnie zawierające mapy zasięgów siedlisk i występowania gatunków oraz zidentyfikowane zagrożenia.

UWAGA!

W trakcie spotkania ZLW omawiającego wskazania do dokumentacji planistycznej (SUiKZP, MPZP) powinni uczestniczyć pracownicy urzędów gmin odpowiedzialni za planowanie przestrzenne oraz rozwój i inwestycje. Powinni oni służyć swoją wiedzą i informacjami, co do specyfiki gmin i możliwości alternatywnych rozwiązań planistycznych.

Nie ulega wątpliwości, że stosunkowo proste działanie w trakcie spotkań ZLW, jakim jest wyjście w teren z uczestnikami, może zmienić ich spojrzenie na obszar i przedmioty ochrony. Niestety, często zapominamy, że nawet mieszkając na danym terenie, wiele osób dyspo-

nuje znikomą wiedzą o obszarze i jego przedmiotach ochrony. Obejrzenie siedliska (np. kwitnącej łąki trzęślicowej), posłuchanie zwierzęcia (np. derkacza, kumaka) lub poczucie zapachu (np. pachnicy dębowej) może pozytywnie nastawić do idei funkcjonowania sieci Natura 2000.

Warto zwrócić uwagę, że pewne działania mogą wpływać negatywnie na postrzeganie procesu przygotowania PZO. W tym kontekście istotne jest np. powiadomianie właścicieli gruntów o prowadzeniu ekspertyz na ich terenie. Prowadzenie badań bez wiedzy właścicieli bywa postrzegane negatywnie i może wywołać wrogość do całości procesu przygotowania PZO, a także do wykonawcy lub zatrudnionych ekspertów.

F. Publikacja uwag po każdym etapie wypełniania dokumentacji

Po każdym etapie spotkań ZLW i pojawianiu się ewentualnie nowych uwag należy je opublikować wraz z odpowiedziami na nie i nową wersją projektu. Następnie należy udostępnić osobom zainteresowanym link do tej publikacji oraz wyłożyć wersję papierową w miejscach łatwo dostępnych, np. w urzędzie gminy.

G. Publikacja ostatecznej wersji projektu

Po zakończeniu etapu spotkań ZLW oraz akceptacji całości wypracowanej dokumentacji PZO przez planistę regionalnego następuje jej opublikowanie wraz z zarządzeniem PZO na ogólnodostępnej stronie internetowej umożliwiającej wszystkim użytkownikom dostęp do dokumentu w formie elektronicznej.

UWAGA!

Osobom wykluczonym cyfrowo należy umożliwić zapoznanie się z PZO w gminie. W drodze porozumienia RDOŚ z gminą należy wskazać osobę koordynującą zbieranie uwag mieszkańców. Projekt zarządzenia przed rozpoczęciem ustawowych konsultacji społecznych należy rozesłać do kluczowych interesariuszy w celu uzyskania jego akceptacji.

H. Oficjalne konsultacje społeczne (minimum 21 dni)

Po ustalonym terminie minimum (21-dniowym) następuje analiza uwag przez RDOŚ. W wypadku dużej liczby uwag, uznanych za słuszne i w znacznym stopniu

Obszar Natura 2000 Dolina Rawki PLH100015

wpływających na ostateczny kształt formułowanego wcześniej PZO, należy rozważyć dodatkowe konsultacje społeczne na tym etapie działań. Po rozważeniu uwag następuje akceptacja ostatecznej wersji przez planistę regionalnego i zamieszczenie pełnej dokumentacji na stronie internetowej odpowiedniej RDOŚ w serwisie umożliwiającym dostęp do dokumentu w formie elektronicznej. Kolejnym krokiem jest ostateczne zatwierdzenie zarządzenia i dokumentacji PZO przez RDOŚ.

UWAGA!

W powyższej procedurze organem nadzorującym obszar jest RDOŚ. Procedura pozostaje niezmienna niezależnie od tego, kto nadzoruje obszar Natura 2000: Urząd Morski czy Dyrektor Parku Narodowego.

I. Spotkanie podsumowujące wraz z prezentacją ostatecznej wersji zarządzenia

Dla budowania kapitału społecznego i trwałych relacji interesariuszy z urzędami zarządzającymi i sprawującymi nadzór nad obszarami Natura 2000 ważne jest, aby po spotkaniach ZLW, wynikających z obowiązków

ustawowych, zorganizować spotkanie podsumowujące po zatwierdzeniu PZO. Interesariusze poznają wówczas kolejne działania organu nadzorującego obszar, przyczynny nieuwzględnienia wniesionych przez nich uwag oraz działania skierowane przez organ nadzorujący do realizacji w pierwszej kolejności. Takie spotkanie uwidacznia wysiłek uczestników ZLW, przełoży się na wspólnie wypracowane lub omówione konkretne działania i ułatwienia. Spotkanie powinna prowadzić osoba reprezentująca organ nadzorujący obszar lub zatrudniony przez niego specjalista ds. komunikacji. Najlepiej, żeby była to ta sama osoba, która prowadziła spotkanie wstępne.

Doświadczenia wyniesione ze szkoleń „Natura 2000 – Naturalny Kapitał” w 10 obszarach Natura 2000 wskazują, że proces konsultacji społecznych jest dobrym momentem na włączenie lokalnej społeczności do dyskusji nad rozwojem zamieszkiwanego przez nią regionu oraz przyszłymi zapisami tworzonego PZO. Pozwala to wcześniej omówić potencjalne sytuacje konfliktowe oraz ukazać ewentualne możliwości i kierunki rozwoju. Podczas prowadzenia konsultacji społecznych warto zorganizować w miarę możliwości szereg spotkań tematycznych, celem ukazania lokalnej społeczności wagi zrównoważonego rozwoju tego obszaru oraz możliwości płynących z występowania obszaru Natura 2000, czyli z usług ekosystemów.

Obszar Natura 2000 Dolina Noteci PLH300004

Podsumowanie

W sieci Natura 2000 chronione są cenne siedliska i gatunki, są to więc obszary o szczególnych walorach. Potencjał ten już dziś jest wykorzystywany w znaczącym stopniu. Wielu mieszkańców prowadzi działalność agroturystyczną, świadczy usługi turystyczne oraz związane z produktami lokalnymi i regionalnymi. Marka „Natura 2000” wyraźnie wspiera taki kierunek rozwoju, gdyż kojarzona jest ze szczególnymi walorami obszaru, takimi jak malowniczy krajobraz, wysokie wartości przyrodnicze, zdrowa żywność. Wydaje się, że tego typu informacje, wskazujące na Naturę 2000 jako motor rozwoju, nie zaś jego barierę, są konieczne, by osoby uczestniczące w ZLW otrzymały pełniejszy ogląd sytuacji dotyczący zrównoważonego rozwoju danego terenu.

Warto podawać przykłady dobrych praktyk dotyczących gospodarowania na obszarach Natura 2000 i przekazać je osobom uczestniczącym w spotkaniach tematycznych lub nawet w pierwszym spotkaniu zorganizowanym w ramach konsultacji społecznych.

Jeśli Natura 2000 ma być odbierana jako szansa zrównoważonego rozwoju regionu, a nie jako obszar ograniczeń, konieczne jest wypracowanie kompromisowych rozwiązań, które uwzględniałyby nie tylko ochronę przyrody, ale również interes lokalnych społeczności¹². Zaproponowany model przeprowadzenia konsultacji społecznych ma pomóc instytucjom odpowiedzialnym za realizację PZO (nie tylko RDOŚ, ale także administracji LP, samorządom, GDDKiA, IMUZ, ARiMR itd.) zachęcić mieszkańców i przedstawicieli zainteresowanych podmiotów do udziału w procesie przygotowania tego dokumentu. Konsultacje mają też pomóc in-

teresariuszom i ekspertom w wypracowaniu najbardziej racjonalnych rozwiązań, służących zachowaniu przedmiotów ochrony poszczególnych obszarów Natura 2000.

Niewątpliwie zastosowanie w praktyce rekomendacji zawartych w modelu, wiążące się ze znaczącym rozszerzeniem zakresu działań, pociąga za sobą konieczność zwiększenia budżetu na przygotowanie PZO. Jest to jednak niezbędne, by proces konsultacji społecznych przebiegał sprawnie i był efektywny.

O osoby uczestniczące w 12 dniach szkoleniowych przygotowanych przez Fundację Wspierania Inicjatyw Ekologicznych, które reprezentowały różne sektory z tego terenu, wielokrotnie zwracały uwagę na działania informacyjne niezbędne przed zasadniczymi konsultacjami formalnymi. Oto jeden z głównych wniosków – przed pierwszym warsztatem konsultacyjnym ZLW należy przeprowadzić kilka spotkań informacyjno-konsultacyjnych dla mieszkańców w różnych miejscowościach, aby zwiększyć wśród nich poziom wiedzy nt. PZO. Bardzo ważne jest przedstawienie

Obszar Natura 2000 Pustynia Błędowska 120014

¹² Zob. A. Bołtromiuk. *Natura 2000 – możliwości i dylematy rozwoju obszarów wiejskich objętych europejską siecią ekologiczną*, „Problemy Ekorozwoju” 2012, vol. 7. nr 1, s. 117-128.

Obszar Natura 2000 Puszcza Białowieża PLC200004

nie tylko przedmiotów ochrony obszaru oraz ich potrzeb, ale także możliwości gospodarowania w danym obszarze Natura 2000. Możliwości te można wykorzystać dla zapewnienia korzyści zarówno dla całego regionu, jak i dla poszczególnych interesariuszy. Tych ostatnich mogą bowiem objąć ograniczenia sposobów gospodarowania praktykowanych w obszarze Natura 2000 do czasu wejścia w życie PZO. Organ nadzorujący obszar Natura 2000 pełni kluczową rolę, ponieważ po spotkaniach ZLW stanie się głównym partnerem interesariuszy.

Ustanowienie PZO nie może zakończyć prac ZLW, wino raczej zainicjować jego zawiązanie i wpłynąć na konstruktywne wsparcie funkcjonowania ostoi naturalnej w przyszłości. PZO powinien stanowić środek do osiągnięcia celu, jakim jest ochrona przyrody i zrównoważony rozwój obszaru, nie zaś cel sam w sobie. Nawiązane kontakty i wypracowane rozwiązania warto przełożyć na dalszą pracę na rzecz obszaru Natura 2000 i na budowanie lokalnych strategii rozwoju.

Literatura

1

A. Bołtromiuk, *Natura 2000 – możliwości i dylematy rozwoju obszarów wiejskich objętych europejską siecią ekologiczną*, „Problemy Ekorozwoju” 2012, vol. 7, nr 1, s. 117-128.

2

D. Długosz, J. J. Wygnański, *Obywatele współdecydują. Przewodnik po partycypacji społecznej*, Stowarzyszenie na Rzecz Forum Inicjatyw Pozarządowych, Warszawa 2005.

3

M. Głogowska, W. Szendera, W. Chmielewski, *Konflikty społeczne na obszarach Natura 2000 w Polsce*, „Woda – Środowisko – Obszary Wiejskie” 2013, t. 13, z. 4(44), s. 31-41.

4

Jak projektować i prowadzić działania informacyjno-konsultacyjne na obszarach Natura 2000?, pod red. M. Grodzińskiej-Jurczak, M. Tarabuty-Fiertak, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2010.

5

Natura się opłaca. Innowacyjne projekty dla środowiska i społeczności lokalnych, pod red. A. Guły, K. Smolnickiego, Instytut Ekonomii Środowiska, Dolnośląska Fundacja Ekorozwoju i CEE Bankwatch Network, Kraków 2010.

6

T. Mann, J. Marszewska, *Facylitacja – wiedza, umiejętności, sztuka czy magia*, RP Publishing House, Warszawa-Londyn 2015.

7

G. Nordhelle, *Mediacja. Sztuka rozwiązywania konfliktów*, Fundacja Inicjatyw Społecznie Odpowiedzialnych, Gdańsk 2010.

Centrum działa w ramach projektu „Misja Natura” realizowanego przez Fundację Wspierania Inicjatyw Ekologicznych, współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu LIFE+ oraz Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

Projekt realizowany pod patronatem Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Krakowie

Centrum Informacji Natura 2000
tel. +48/12/631 57 31, e-mail: misjanatura@fwie.pl, www.misjanatura.fwie.pl

Copyright © by Fundacja Wspierania Inicjatyw Ekologicznych
Kraków, 2016

Fotografie ze zbiorów Fundacji Wspierania Inicjatyw Ekologicznych
Fotografie autorstwa Małgorzaty Kosik, Krzysztofa Kusa
Druk: Drukarnia i Wydawnictwo **Grafikon**[®], www.grafikon.pl

Niniejsza broszura jest propozycją modelu przeprowadzenia konsultacji społecznych w ramach tworzenia Planów Zadań Ochronnych dla obszarów Natura 2000. Model powstał w wyniku analizy doświadczeń zebranych podczas realizacji projektu LIFE+11 „Misja Natura” koordynowanego przez Fundację Wspierania Inicjatyw Ekologicznych oraz projektu POIS.05.03.00-00-186/09 „Opracowanie planów zadań ochronnych dla obszarów Natura 2000 na obszarze Polski” zrealizowanego przez Generalną Dyрекcję Ochrony Środowiska i regionalne dyrekcje ochrony środowiska.

Misja Natura

Projekt realizowany w latach 2012-2017

Projekt realizowany pod patronatem
Regionalnej Dyrekcji
Ochrony Środowiska w Krakowie

Projekt „Misja Natura”
realizuje:

Projekt „Misja Natura” współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Instrumentu Finansowego LIFE+ oraz Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

Za treść niniejszego materiału odpowiada wyłącznie Fundacja Wspierania Inicjatyw Ekologicznych.